

Tribunals, la solució preferent

Un grup de persones afectades pels productes híbrids protesten davant la seu de Bankia, a Madrid.

En els tres pròxims mesos es dirimirà la sort dels afectats per les participacions preferents i les obligacions subordinades. Mentre des de Bankia insisteixen en la conveniència d'acceptar un bescanvi per accions, les associacions d'afectats advoquen per presentar batalla i acudir a la via judicial individualitzada. Hi ha, asseguren, possibilitats de recuperar els diners.

A les acaballes de la primavera de 2011, moltes marquesines de les nostres ciutats es van omplir amb les imatges d'uns senyors i unes senyores entre els 30 i els 40 anys, de cara somrient i posat serè i confiat.

Anunciaven, a tort i dret, que s'havien fet "bankeros", una paraula inventada *ex professo* pels creatius de l'agència Publicis Comunicació, per anunciar que totes aquelles persones d'aspecte amigable havien confiat en Bankia i

n'havien esdevingut accionistes. "Hazte bankero", deia el lema d'una campanya que, amb aquelles imatges de gent normal, perseguia, d'una banda, captar capital per a una incerta eixida a borsa i, de l'altra, fer revertir el creixent descontentament ciutadà envers les entitats financeres.

Un any i mig després del llançament d'aquella campanya, els panells i l'eslògan semblen una broma de mal gust. En aquest temps, els ciutadans han assistit a la fallida bancària més important –i també la més onerosa– de la història del sistema financer espanyol (s'han hagut d'injectar vora 24.000 milions d'euros procedents de Brussel·les a càrrec de l'erari públic); els qui van picar al reclam per fer-se "bankeros" han vist volatilitzar-se la seua inversió; i milers de petits estalviadors s'han vist entrampats en uns

productes híbrids d'inversió anomenats preferents i subordinades que els impedeixen recuperar els seus estalvis. El nombre total d'afectats per aquesta maquinació financera amb categoria d'escàndol es desconeix, però és ben segur que sobrepassen els 200.000. Durant tot 2012 s'han fet sentir al carrer a colp de casseroлада. “Si bé en termes jurídics l'expressió no es pot utilitzar, en termes populars es pot dir, ras i curt: estem davant la major estafa en la història d'Espanya. D'una manera sistemàtica utilitzaren les oficines per a col·locar entre els particulars un producte que era tòxic”.

Qui parla és Ricard Torres, advocat i president d'Apabanc, l'Associació per a la Protecció d'Afectats pels Bancs. Ex-diputat a Madrid pel PSPV-PSOE i director d'una consultoria econòmica, Torres va detectar abans de l'estiu que més i més gent del seu voltant o els familiars d'aquests figuraven entre els afectats per les accions preferents i subordinades de què feia un temps es parlava a la televisió. A la vista de la gravetat del fenomen, ell i altres col·legues de professió decidiren muntar una associació per assessorar les persones afectades. El que havia de ser una entitat de curt abast per donar cobertura als més pròxims ha esdevingut una associació com més va més gran, fins a l'extrem que ha hagut d'obrir un punt d'atenció a Madrid. Ara com ara l'associació ja compta vora sis centenars de membres i cada dia atenen, per via telefònica, una mitjana de 30 afectats. Ací, els qui s'han vist atrapats per les preferents o subordinades tenen l'oportunitat de trobar l'empara que no han trobat en les administracions públiques.

Un 'corralito' a l'espanyola. Però què són realment les accions preferents de què tant es parla darrerament? Les participacions preferents són un actiu híbrid, amb característiques semblants a les accions i als bons. Es tracta de valors emesos per una societat que no confereixen cap quota en el capital ni dret de votació i la rendibilitat de la qual està vinculada a l'obtenció de beneficis. Són valors a perpetuïtat a canvi dels quals els bancs i les caixes oferien rendibilitats molt per sobre de les que aportaven els dipòsits convencionals.

Existeixen des de finals de la dècada dels noranta, quan es comercialitzaven a través de paradisos fiscals, però fou a partir de 2003, essent secretari d'estat d'economia Luis de Guindos, quan es van comercialitzar de forma generalitzada a través de les oficines de caixes i bancs de casa nostra.

“En l'etapa del creixement desbocat, les caixes d'estalvi necessitaven mantindre la seua expansió però, per la seua naturalesa, no podien captar capital en el mercat. Les preferents eren una

forma ràpida i senzilla de finançar-se —explica Ricard Torres, d'Apabanc—. Les caixes (i també els bancs), doncs, van aprofitar la confiança que els clients tenien dipositada en els treballadors de les sucursals per a vendre'ls aquesta fórmula. Se'ls va prometre que els generaria grans beneficis, gràcies als altíssims interessos que proporcionava”. Durant tota la primera dècada del mil·lenni se'n generaren emissions. “Sense ser-ne conscients, molts clients van passar de ser estalviadors a

Caixers: víctimes o botxins?

“Si no tinguera fills, anava amb l'escopeta a la sucursal i ...”. Qui parla és una de tantes persones que van comprar participacions preferents de Bankia sense saber massa bé què era exactament aquell producte qualificat d'alt risc. Com tants altres, considera que el caixer i el director de la sucursal en qui sempre va tenir confiança el van traïr. Des que es va assabentar que no pot accedir als 10.000 euros que hi va destinar, ha anat reiteradament a l'oficina per demanar explicacions sense que cap empleat no li haja proporcionat una resposta. I és per això que trau foc pels queixals contra aquestes persones a qui va confiar els seus estalvis.

En els últims 18 mesos les discussions acalorades, els insults i les amenaces han esdevingut una cosa gens excepcional en les oficines de Bankia. Els treballadors de banca són el primer mur contra el qual els afectats disparen la seua ira. Al capdavant foren ells els qui van comercialitzar les preferents i subordinades. Per als clients, són còmplices d'un espoli, la peça última d'una maquinària destinada a perpetrar un engany massiu i orquestrat des de les altes esferes financeres. Els treballadors, en canvi, se senten víctimes per partida doble: d'una banda, perquè ells es van limitar a vendre el producte que els manava la seua empresa —de fet, molts d'ells o els seus familiars van subscriure preferents o subordinades—; i de l'altra, perquè estan patint les malifetes dels capitosts en forma d'acomiadaments (només Bankia té previst acomiadar 5.000 persones).

A més, com explica Ricard Penades, representant de CCOO-PV a Bankia, consideren que se'ls utilitza com a boc expiatori d'un problema que no fou únicament causat per la mala praxi de les caixes. Penades recorda, a propòsit d'això, que, si bé hi hagué “emissions de participacions que no s'haurien d'haver fet”, n'hi hagué d'altres que “tingueren el suport del Banc d'Espanya i la CNMV”, sobretot a partir de l'any 2009, quan es tanquen els mercats. “Quan l'Autoritat Bancària Europea deixà de considerar aquestes preferents com a capital bàsic, els reguladors (CNMV) i els supervisors (Banc d'Espanya) van canviar sobtadament les regles del joc, i doncs van tancar els mercats secundaris interns” on es compraven i venien les participacions preferents. Aquest sistema, apunten des de CCOO, “havia funcionat amb total normalitat fins aleshores, amb un preu prou constant”. Penades no nega que s'hagen pogut produir problemes puntuals d'abusos de confiança per part d'alguns companys, però considera que la qüestió és més complexa que tot això: “Aquest és un problema social, en el qual s'ha de vetllar pels interessos dels afectats, però també s'ha de fer examen de tot allò que el regulador i el supervisor van fer mal fet”.

ser inversors”, apunta Ricard Torres. Molta gent que creia haver contractat un dipòsit o un producte financer segur s’han trobat ara que, no sols ja no reben els interessos, sinò que sobretot tenen l’accés barrat als seus propis quartos. Sense saber-ho, s’han jugat els diners i, en aquest cas, no hi ha cap Fons de Garantia de Dipòsits que els done suport. Això ha passat a clients de la majoria de caixes d’estalvi, però segurament és el de Bankia, per volum i per incompetència a l’hora de proposar solucions, el cas més flagrant de tots.

Només al País Valencià, Apabanc calcula que n’hi ha 90.000 afectats. El seu malestar va quedar ben patent a finals de juny passat. Aleshores la primera junta d’accionistes en què José Antonio Goirigolzarri exercia de mestre de cerimònies es va convertir en una tirallonga de queixes de particulars que s’havien vist atrapatats per les preferents i que, per a empitjorar-ho encara més, havien estat pressionats per a bescanviar-les per accions. Des d’aleshores, la indignació no ha parat de créixer. Ara fa deu dies, l’Associació per a la Protecció d’Afectats pels Bancs va convocar una conferència per difondre la seua activitat a València

ciutat. La sala de l’edifici de la Nau on tingué lloc estava de gom a gom. Algú que no sabera què s’esdevenia allí podria haver pensat que allò era una trobada de pensionistes. La mitjana d’edat era d’uns 65 anys. Només Mario (nom fictici) hi desentonava entre tanta testa despoblada i tants de cabells tintats.

Ell hi anava en representació dels seus pares, tots dos sords i per sobre dels 60. Al maig de 2009 el director de l’oficina de Bancaixa va invitar sa mare a destinar una part dels seus estalvis a comprar obligacions subordinades (un producte híbrid semblant a les preferents). “Ma mare li va dir que volia un terme fix, però per a traure-la cap a les subordinades li’n va inflar les excel·lències”, explica Mario. Finalment, sa mare hi destinà al voltant de 15.000 euros. “No em va consultar i això em va disgustar molt al principi. Però també sóc conscient que més que equivocar-se, a ma mare l’han enganyada”, creu Mario. Des que ella li va confiar que també ells es comptaven entre els afectats per aquest engany massiu, Mario s’ha dedicat de ple al tema, tot per poder recuperar una part dels estalvis guanyats a costa del treball de moltes dècades.

El 2 de gener Bankia va deixar de cotitzar en

Bescanvis acceptables

L’afer de les preferents ha contribuït a minar la reputació de bancs i caixes. Les notícies a propòsit dels abusos de confiança, l’absència d’informació completa i la pressió exercida sobre els clients han ajudat a alimentar el malestar social envers les entitats de crèdit. Conscients de la factura que tot plegat està tenint per a la seua imatge, els bancs més solvents han optat per dissenyar una eixida satisfactòria per als clients que s’han trobat en l’atzucac dels productes híbrids. CaixaBank, BBVA i Sabadell, com Bankia, han optat pel bescanvi com a fórmula per a rescabalar els clients afectats, però amb una diferència substancial: mentre Bankia s’ha desplomat en borsa, els seus competidors poden oferir un canvi per accions sabent que es tracta d’entitats solvents.

El BBVA sabia, quan el passat març es va adjudicar Unnim, que la qüestió de les preferents seria un dels primers assumptes als quals hauria de fer front. Aleshores la catalana ja havia cancel·lat el pagament de nou emissions de preferents i obligacions i el malestar entre els afectats era com més anava més gran. Ateses les circumstàncies, l’entitat que presideix Francisco González va optar la passada tardor per oferir una solució als clients d’Unnim tenidors de productes híbrids, un pacte d’aquells que en termes empresarials en diuen *win-to-win* (totes dues parts hi guanyen). El BBVA va donar la possibilitat als tenidors de participacions preferents (es calcula que per 465 milions d’euros) de retornar el 95% del valor nominal, encara que amb una condició: que aquests diners es reinver-

tiren en la compra d’accions del banc. El 99,3% dels afectats es van acollir a l’alternativa oferida per BBVA.

En el cas de CaixaBank, hi havia involucrats 4.895 milions d’euros i centenars d’afectats que, a la fi de 2011, van començar a organitzar-se per protestar. Conscient del preu que l’aldarull de les preferents podia tenir sobre la seua reputació, CaixaBank va establir una via d’eixida per a aquells clients. La proposta de l’entitat que presideix Isidre Fainé va passar per bescanviar el 100% del valor nominal dels seus títols per obligacions subordinades recuperables en el període de deu anys i convertibles en accions fins 2015 (el 70% del nominal) i obligacions convertibles en accions de CaixaBank (30% que restava del nominal). El 98,41% de les participacions preferents a què anava dirigida l’oferta s’hi van acollir.

També el Banc Sabadell va topat amb un problema d’aquesta mena en

l'Ibex-35.

desembarcar en la CAM. De fet, fou a través dels afectats del sud del País Valencià com primer es va donar a conèixer una problemàtica que després ha resultat haver fet metastasi en tot el sistema financer. La fórmula triada pel Sabadell (recompria de les preferents a canvi d'invertir els diners en compra d'accions a un preu d'un 67% per sobre de la cotització) ha estat més onerosa que no la de BBVA o CaixaBank, però en tot cas millora la perspectiva de quedar-se sense res que tenien de bon començament els afectats.

Per la seua banda, Catalunya Caixa va decidir el passat juliol resoldre aquesta qüestió per la via de l'arbitratge. L'encarregada de fer de mitjancer entre els afectats i l'entitat és la Junta Arbitral de Consum de Catalunya, que fins ara ja ha dictat 12 laudes, tots favorables als tenidors de preferents i subordinades.

L'eixida judicial. Els pròxims tres mesos seran determinants per a esclarir la ventura dels pares de Mario i dels altres milers d'afectats. La llei de reestructuració financer establix el 30 de juny d'aquest any com a data màxima perquè les entitats amb casos de preferents donen una solució a les persones afectades. En cas que les entitats no donen cap resposta, serà el Fons de Reestructuració Ordenada Bancària (FROB) qui, *manu militari*, imposarà les seues condicions, que podrien comportar bescanvis forçats. Aquesta és una fórmula que podria ser molt onerosa per als afectats si tenim en compte que fins ara la doctrina seguida pels poders públics ha sigut la de fer que els tenidors de preferents i subordinades carreguen sobre la seua esquena el cost que ha tingut el rescat de les entitats bancàries.

Els interrogants són igualment oberts a propòsit de què proposarà Bankia. Segons algunes informacions aparegudes en mitjans digitals, l'entitat nacio-

nalitzada proposarà als clients afectats que bescanvien les seues preferents i subordinades per accions. A continuació s'obrirà la possibilitat de recórrer a un procés d'arbitratge on es determine si la compra d'aquests productes híbrids es va fer o no amb coneixement de causa.

Davant d'aquesta tessitura, des d'Apabanc recomanen als afectats no deixar-se pressionar per Bankia. Cal tenir en compte que durant tot 2012, des de l'entitat han pressionat, ja fóra verbalment o mitjançant cartes, per tal que acceptaren el bescanvi per accions. La possible via de solució que oferirà Bankia (bescanvi per accions i posterior arbitratge) "és plena d'incògnites" i "té molts riscos", adverteix Juan Ignacio Ruiz Peris, catedràtic de dret mercantil de la Universitat de València i assessor d'Apabanc. "No pot ser que la solució que oferisquen siga la de convertir un producte de deute en un producte d'inversió amb renda variable. La gent que ha bescanviat durant 2012 ha vist com les accions, durant 2012 perdien el 90% del valor de la inversió", adverteix. A més, l'opció d'un posterior arbitratge tampoc no li inspira confiança perquè, recorda, impedeix que en cas d'obtenir un laude negatiu, l'afectat pugua recórrer a la via judicial. "Els afectats no s'han de posar en un atzucac", adverteix.

Per tot això, des d'Apabanc inviten els afectats a optar per la via judicial, no mitjançant demandes col·lectives sinó particulars. "Amb algunes excepcions —argumenta Ricard Torres, d'Apabanc— en què l'inversor era qualificat, tota la resta de subscripcions es van realitzar amb vici de consentiment, això és, la gent no sabia que estava subscriuint un producte d'alt risc". L'estratègia implica, doncs, demostrar aquest vici de consentiment o bé exercir una acció de nul·litat que invalide el contracte de subscripció. "L'actuació de les entitats ha estat poc transparent i als afectats els mancava informació —explica Juan Ignacio Ruiz Peris—. Totes les sentències que hi ha hagut fins ara han demostrat que no es va complir el Mifid (Directiva sobre Mercats d'Instruments Financers)". I Ricard Torres hi afegeix: "Per més que no ho sembla, els tenidors de preferents i subordinades no ho tenen tot perdut. Cal recórrer a la justícia".

Violeta Tena